

М. Стралец, М. Коршак, г. Брэст

МІНСК-БОН: ПАЛІТЫЧНЫЯ АДНОСІНЫ Ў 90-Я Г. XX СТ.

У 90-я гады Бон разглядаў свае адносіны з Мінскам у кантэксце германскай усходняй палітыкі (*Ostpolitik*). У аналізуюмы перыяд у канцэпцыю *Ostpolitik* былі ўнесены істотныя змены, абумоўленыя наступнымі фактарамі: па-першае, 3.10.1990 года адбылося аб'яднанне Германіі; па-другое, распаўся СССР. На постсавецкай прасторы ўзнікла 15 новых дзяржаў, у тым ліку Рэспубліка Беларусь; па-трэцяе, напрыканцы 80-х гадоў спынілі дзейнасць Арганізацыя Варшаўскага Дагавора і Савет Эканамічнай Узаемадапамогі. Адметнай рысай міжнародных адносін 90-х гадоў з'явілася імкненне шэрагу ўсходнееўрапейскіх дзяржаў да ўступлення ў НАТО і ЕС; па-чацвёртае, скончылася халодная вайна; наступіў постканфрантацыйны этап; па-пятая, трэба мець на ўвазе рэзкае ўзмацненне пазіцый германскіх еўрапейстаў, уцягненнясць ФРГ у працэсы еўрапейскай інтэграцыі.

Крэда стратэгаў германскай *Ostpolitik* 90-х гадоў можна сфармуляваць наступным чынам: “пашырэнне” Захаду на Ўсход як прадумова для паступовага дасягнення пануючага ўплыву Бона на ўсёй усходнееўрапейскай прасторы. У гэта пашырэнне ўкладваецца такі змест: трансфармацыя палітычнай, эканамічнай, сацыяльнай сістэмы ў строгай адпаведнасці з крытэрыямі НАТО і ЕС, уступленне ў дадзеныя арганізацыі. У гэтай сувязі трэба выдзеліць сярэдзіну 90-х гадоў, калі Рэспубліка Беларусь на ўзроўні вышэйшага кіраўніцтва афіцыйна абвясціла свой асаблівы шлях развіцця. Зыходзячы з гэтага, мэтазгодна адзначыць два этапы ў развіцці беларуска-германскіх адносін у 90-я гады: першы этап – да сярэдзіны 90-х гадоў, другі – з сярэдзіны 90-х гадоў.

Важная палітычная прадумова для іх развіцця была закладзена 13 сакавіка 1992 года, калі РБ наведваў з афіцыйным візітам кіраўнік знешнепалітычнага ведамства ФРГ Г.-Д.Геншэр. Галоўны вынік візіту: дасягненне дамоўленасці аб адкрыцці беларускай амбасады ў Боне і германскай – у Мінску. Заўважым, што размова ішла аб аднаўленні дыпламатычных адносін, усталяванне якіх адбылося ў 1922 годзе і страціла юрыдычную моц у сувязі з утварэннем СССР.

Пасля візіту Г.-Д.Геншэра стаў напаўняцца новым зместам палітычны аспект супрацоўніцтва. Мелі месца сустрэчы на вышэйшым, высокім узроўнях. У бундэстагу была створана парламенцкая група ФРГ-Беларусь. Актывізаваліся кантакты прадстаўнікоў усіх галін улады абедзвюх краін.

У высакародную справу ўмацавання супрацоўніцтва з Беларуссю сталі ўносіць уклад мясцовыя ўладныя структуры. Афіцыйныя сувязі з РБ усталявалі наступныя федэральныя землі: Паўночны Рэйн – Вестфалія, Брандэнбург, Шлезвіг – Гальштэйн, Ніжняя Саксонія. Павялічылася колькасць гарадоў-пабрацімаў.

Пасля афіцыйнай сустрэчы А. Лукашэнкі з віцэ-канцлерам ФРГ К. Кінкелем (21.08.95.) сустрэчы Прэзідэнта Беларусі з прадстаўнікамі германскай палітычнай эліты мелі выключна неафіцыйны характар. Гэта сустрэча з федэральным прэзідэнтам Раманам Герцагам (красавік 1996 г., ГанOVER), Г.-Д. Геншэрам (верасень 1997 г., Вільнюс), Г. Шродэрам (красавік 1998 г., ГанOVER) і г.д.

У 1992-1998 гг. афіцыйныя прадстаўнікі абедзвюх краін замацавалі сваімі подпісамі 14 пагадненняў, якія заклалі прававую базу для развіцця двухбаковага супрацоўніцтва. У 1996 годзе яно пачало страчваць ранейшую дынаміку. Федэральны ўрад не прызнаў вынікі рэспубліканскага рэферэндума 1996 года, які адбыўся па ініцыятыве Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь А. Лукашэнкі. ФРГ лічыла адзіным легітымным заканадаўчым органам нашай краіны Вярхоўны Савет РБ 13-га склікання, адмаўлялася ад падтрымання афіцыйных кантактаў з Нацыянальным Сходам РБ. “13 лістапада (1997 года. – М.К.) ЕС і нямецкі бундэстаг прынялі ... рашэнне аб скарачэнні палітычных сувязяў з Беларуссю, замарожванні крэдытаў, спыненні дзелавой актыўнасці” [1].

Бон салідарызаваўся з лініяй Еўрасаюза, якая фактычна была накіравана на ізаляцыю Беларусі. Разам з тым федэральны ўрад неаднойчы заяўляў аб жаданні палепшыць германа-беларускія адносіны. Германская палітычная эліта праявіла цікавасць да трохбаковых перамоў паміж дэлегацыяй Еўрасаюза, прадстаўнікамі прэзідэнцкага боку, дэлегацыяй Вярхоўнага Савета 13 склікання.

У Боне станоўча аданілі згоду Мінска на стварэнне кансультацыйна-маніторынгавай групы АБСЕ, якая павінна была вывучаць сітуацыю на Беларусі. Групу ўзначаліў германскі дыпламат Х.- Г. Вік. Дарэчы, Прэзідэнт Беларусі прапаноўваў на гэтую пасаду экс-міністра замежных спраў Германіі, аднаго з архітэктараў германскага адзінства Г.- Д. Геншэра. Група рэальна працуе з пачатку 1998 года.

Абедзве краіны плённа супрацоўнічалі па пытаннях ўмацавання еўрапейскай і глабальнай бяспекі. Для гэтага існуюць наступныя перадумовы. Па-першае, у РБ і ФРГ аднолькавая ступень злачыннасці ў выніку магчымай вайны ў Еўропе і, натуральна, краіны не зацікаўлены ў ёй. Па-другое, і РБ, і ФРГ аддаюць прыярытэт забеспячэнню ўнутранай стабільнасці. Па-трэцяе, і РБ, і ФРГ строга прытрымліваюцца без ядзернага статусу сваіх краін. Па-чацвёртае, і РБ, і ФРГ не бачаць у агульным будучым неабходнасці павелічэння колькасці сваіх узброеных сіл.

Мінск і Бон, зыходзячы з гэтых прадумоў, сканцэнтраваліся на наступных аспектах:

1) узаемадзеянне ў межах міжнародных арганізацый (ААН, АБСЕ, Са-

вет Паўночнаатлантычнага Супрацоўніцтва (з 1997 года Савет Еўраатлантычнага Партнёрства));

2) двухбаковае супрацоўніцтва.

Менавіта Бон быў ініцыятарам стварэння Савета Паўночнаатлантычнага Супрацоўніцтва (СПАС) у 1992 годзе. Беларусь, як і Германія, адразу ж ўступіла ў гэту арганізацыю. Бон і Мінск былі адзіныя ў тым, што СПАС павінен унесці сур'ёзны ўклад ва ўмацаванне міжнароднай бяспекі.

Узаемадзейнічалі абедзве дзяржавы і ў рамках праграмы НАТО “Партнёрства ў імя міру”. Менавіта супрацоўніцтва Узброеных Сіл Беларусі і ФРГ у рамках дадзенай праграмы было галоўнай тэмай перамоваў генеральнага інспектара бундэсвера Клауса Наумана з кіраўніцтвам Міністэрства абароны Рэспублікі Беларусь у ходзе яго візіта ў нашу рэспубліку 23-24 лістапада 1995 года. У ходзе перамоваў былі закрануты пытанні пашырэння супрацоўніцтва ваенных ведамстваў дзвюх дзяржаў у інтарэсах умацавання мер даверу і бяспекі ў Еўропе, выканання міжнародных раззбраенчых дамоў і пагадненняў.

Бон істотна дапамог Мінску ў ажыццяўленні мер рэальнага раззбраення, якія тычыліся як ядзерных, так і звычайных узбраенняў. Маюцца на ўвазе і фінансавая падтрымка, і парады экспертаў.

І Мінск, і Бон былі адзінадушныя ў тым, што галоўнае вымярэнне бяспекі – чалавечае, што бяспека ўключае і палітычны, і эканамічны, і экалагічны, і ваенны, і сацыяльны аспекты.

Адзінства падыходаў прасочвалася і ў асуджэнні выпрабаванняў ядзернай зброі Індыяй і Пакістанам, і ў падтрымцы далейшых мер рэальнага раззбраення і г.д. Існавала ўзаемапаразуменне наконт таго, што трэба развязаць вузлы небяспечных крызісаў у Нагорным Карабаху, Афганістане, у Афрыцы, у Прыднястроўі, на Балканах, у Каўказскім рэгіёне, у Таджыкістане і г.д. Таму бакі былі згодныя з тым, што трэба павышаць ролю ААН, АБСЕ ў пошуку шляхоў умацавання міжнароднай бяспекі.

Зараз Мінск лічыць свой удзел у СЕАП, у праграме “Партнёрства дзеяў міру” максімальным узроўнем супрацоўніцтва з НАТО. У адрозненні ад Мінска Бону даспадобы тыя усходнееўрапейскія краіны, якія маюць намер значна пераўзыйсці гэты ўзровень. Вядома, што ФРГ з'яўляецца адным з ініцыятараў пашырэння НАТО на Усход. Пры гэтым федэральны ўрад вылучаў наступныя аргументы:

- 1) “хто не экспартуе стабільнасць, той імпортуе нестабільнасць” [2];
- 2) “усходняя мяжа (Германіі. – М.К.) не павінна заставацца мяжой атлантычнай бяспекі” [3].

Рэспубліка Беларусь выступіла супраць пашырэння НАТО на Усход. Гэта пашырэнне стала рэальнасцю ў выніку ліпеньскай (1997 г.) сесіі Савета НАТО, якая прыняла рашэнне аб уступленні ў гэту арганізацыю з 1 сакавіка 1999 года Польшчы, Чэхіі, Венгрыі. Уступленне Польшчы ў НАТО азначае, што Беларусь негаспадарна мяжуе з зонай дзеяння Паўночнаатлантычнага альянса.

Кіраўніцтва Беларусі лічыць пашырэнне НАТО на Ўсход самай вялікай дыпламатычнай памылкай у гісторыі 2-й паловы XX-га стагоддзя.

Не ўсе супадала ў пазіцыях бакоў у адносінах да ўрэгулявання шэрагу міжнародных крызісаў. Мінск у адрозненні ад Бона не дыстанцаваўся ад Белграда, развіваў разнастайнае супрацоўніцтва з Саюзнай Рэспублікай Югаславіяй. Мінск быў не згодны з тым, каб крыніцу нестабільнасці на Балканах шукаць выключна ў Белградзе. У адрозненні ад ФРГ Рэспубліка Беларусь лічыць, што міжнародная супольнасць павінна праяўляць большую гнуткасць у адносінах да Ірака.

У актыў і Бону, і Мінску можна запісаць стварэнне грунтоўнай прававой базы для ўзаемадзеяння з мэтай паспяховага супрацьстаяння арганізаванай злачыннасці, тэрарызму. Нямецкія эксперты ў гэтай галіне неаднаразова наведвалі РБ, дзяліліся вопытам са сваімі беларускімі калегамі. Супрацоўнікі праваахоўных органаў Беларусі таксама ажыццяўлялі карысныя паездкі ў ФРГ.

Аналіз беларуска-германскіх адносін ў 90-я гг. XX стагоддзя прыводзіць да наступных высноваў. Абедзве краіны намагаліся ўсталяваць міждзяржаўнае палітычнае супрацоўніцтва. У сваю чаргу беларуска-германскія стасункі значна пашыралі дыяпазон ўзаемадзеяння па пошуку рашэння міжнародных праблем. Разам з тым, бакі істотна разыходзіліся ў ацэнцы шэрагу аспектаў палітыкі НАТО і Еўрасаюза.

Л і т а р а т у р а:

1. Лазарь Л. Крупный немецкий бизнес заинтересован в сотрудничестве с нашей страной. // Советская Белоруссия, 1998, 14 мая.
2. Шпангер Г.- Й., Кокеев А. Мосты, оси и новые траншеи (российско-германские отношения в глобальном поле напряженности) // Мировая экономика и международные отношения, 1996, № 4. С. 110.
3. Франкенбергер Клаус-Дитер. Через шесть лет после падения Берлинской стены: НАТО, ЕС и "семёрка" // Deutschland. Политика, культура, экономика и наука, 1996, № 4. С. 13.